

ประเด็นสำคัญทางการเกษตร (HOT ISSUE)

เรื่อง

โครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียน

สุภัทร คำมุงคุณ ผู้เรียบเรียง
กลุ่มงานบริการวิชาการ 2 สำนักวิชาการ
มีนาคม 2552

คำนำ

เอกสารวิชาการสรุปประเด็นสำคัญ (HOT ISSUE) จัดทำขึ้นตามภารกิจของสำนักวิชาการ ในการให้บริการวิชาการ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านนิติบัญญัติของรัฐสภา ทั้งนี้ สำนักวิชาการได้ตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติงานตามภารกิจดังกล่าว จึงได้สนับสนุนงานทางด้านวิชาการ และจัดทำเอกสารวิชาการนี้ขึ้น โดยดำเนินการศึกษา ค้นคว้า และรวบรวม สถิติ ข้อเท็จจริง บทความ งานวิจัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เรียบเรียง วิเคราะห์ เสนอประเด็นปัญหา และอ้างอิงตามหลักวิชาการ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นประกอบการปฏิบัติงานด้านนิติบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา คณะกรรมาธิการ บุคคลที่เกี่ยวข้องในวงงานรัฐสภา และเพื่อเป็นประโยชน์แก่บุคคลที่สนใจต่อไป

สารบัญ

	หน้า
ความเป็นมาของโครงการ	1
หน่วยงานกำกับดูแล	2
งบประมาณโครงการ	3
การบริหารจัดการโครงการ	4
บัญชีรายชื่อประกอบการแปรรูปในโครงการอาหารเสริม(นม) โรงเรียน ภาคเรียน2/2551	5
สรุปหลักเกณฑ์ในการจัดซื้อโครงการอาหารเสริม(นม)โรงเรียน ภาคเรียน2/2551	7
แนวทางปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามโครงการอาหารเสริม(นม)โรงเรียน	9
กรณีการตรวจสอบการทุจริต	12
การแก้ไขปัญหานมโรงเรียน	18
บทสรุป	20

โครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียน

ความเป็นมาของโครงการ^{1/}

โครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียน เป็นโครงการที่รัฐบาลสมัย นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปีงบประมาณ 2535 โดยในปีแรกจัดงบประมาณนมโรงเรียนให้เด็กนักเรียนอนุบาล เป็นเงิน 278.60 ล้านบาท คัดมนรวม 120 วันต่อปี ภายหลังได้มีการเพิ่มจำนวนเด็กนักเรียนและจำนวนวันที่จัดให้เด็กนักเรียนคัดมนเพิ่มขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการ มี 3 ประการ คือ

- 1) เพื่อพัฒนาร่างกายของนักเรียนให้มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ แข็งแรงและมีน้ำหนัก ส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข
- 2) เพื่อเป็นการปลูกฝังการคัดมนในเด็กและเยาวชน ให้พัฒนาร่างกายและสติปัญญา
- 3) เพื่อสนับสนุนการใช้น้ำนมดิบในโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมของรัฐบาล

ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อให้เด็กนักเรียนในระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา ปีที่ 1 - 4 ในโรงเรียน ศูนย์ดูแลเด็กก่อนเกณฑ์ ในวัดและศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ประจำมัสยิด ได้รับคัดมนที่มีคุณภาพตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข อย่างน้อย 200 มิลลิลิตร (ซีซี.) ต่อคน

การดำเนินงานในระยะแรก ในปีงบประมาณ 2535-2543 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมอำเภอ และสถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการจัดซื้อตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ และมีมติคณะรัฐมนตรีให้จัดซื้อกับองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย รวม 2 ครั้ง และให้จัดซื้อกับชุมนุมสหกรณ์โคนมแห่งประเทศไทย 1 ครั้ง

ระยะที่ 2 ในปีงบประมาณ 2544-2546 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติถ่ายโอนงบประมาณให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการจัดซื้อ โดยบรรจุอยู่ในแผนขั้นตอนการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นผู้ดำเนินการการจัดซื้อนมโรงเรียนตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

^{1/}เรียบเรียงจาก “โครงการอาหารเสริม (นม)” [ข้อมูลออนไลน์] สืบค้นจาก http://www.dld.go.th/doc/school_m.html และ “โครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียน” [ข้อมูลออนไลน์] สืบค้นจาก http://www.cabinet.soc.go.th/soc/docimage.jsp?meet_yy=2546 เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2552.

หน่วยงานกำกับดูแล^{2/}

ส่วนกลาง โดยคณะกรรมการกลางโครงการอาหารเสริม (นม) ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธาน อธิบดีกรมปศุสัตว์ เป็นกรรมการและเลขานุการ

ระดับพื้นที่ โดยคณะอนุกรรมการกลางโครงการอาหารเสริม (นม) ระดับพื้นที่ 1-3 มีรองอธิบดีกรมปศุสัตว์ เป็นประธาน และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนโยบายและแผนกรมส่งเสริมสหกรณ์ เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

ระดับจังหวัด โดยคณะกรรมการกำกับดูแลแก้ไขปัญหาในระดับจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และผู้ตรวจการส่วนท้องถิ่นเป็นเลขานุการ

ระดับท้องถิ่น โดยคณะกรรมการติดตามดูแลและประสานการดำเนินการโครงการอาหารเสริม (นม) ระดับท้องถิ่นมีนายอำเภอเป็นประธาน

ระดับโรงเรียน โดยคณะกรรมการบริหารจัดการจัดซื้ออาหารเสริม (นม) ประกอบด้วยผู้แทนโรงเรียน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนประชาคมหมู่บ้าน ผู้แทนกลุ่มสตรีหรือกลุ่มแม่บ้าน และผู้แทนอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน หรือ เจ้าหน้าที่อนามัย

หน่วยงานดูแลเรื่องระเบียบการจัดซื้อนม โดย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

หน่วยงานกำกับดูแลการตรวจสอบคุณภาพน้ำนม โดยได้แก่

- 1) การตรวจสอบต้นทาง เป็นหน้าที่กรมปศุสัตว์จะเป็นการตรวจสอบคุณภาพน้ำนมดิบของเกษตรกร
- 2) การตรวจสอบปลายทาง เป็นหน้าที่ของ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาและกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ โดยให้ตรวจสอบ ณ สถานที่ผลิตและที่โรงเรียน

.....
^{2/} “โครงการอาหารเสริม (นม)” [ข้อมูลออนไลน์] สืบค้นจาก http://www.dld.go.th/doc/school_m.html เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2552.

งบประมาณโครงการอาหารเสริม (นม)^{3/}

ปีงบประมาณ	ชั้นเรียน	จำนวนนักเรียน(คน)	จำนวนวัน	งบประมาณ (ล้านบาท)
2535	อนุบาล	696,625	120	278.6
2536	อนุบาล	1,267,199	120	423.8
2537	อนุบาล	1,623,683	200	1,207.6
2538	อนุบาล - ป1	2,802,612	200	1,715.0
2539	อนุบาล - ป2	3,518,192	200	2,213.2
2540	อนุบาล - ป3	5,010,776	200	4,334.7
2541	อนุบาล - ป4	5,389,842	200	5,323.7
2542	อนุบาล - ป4	5,841,732	200	5,356.4
2543	อนุบาล - ป4	5,905,000	200	5,981.3
2544	อนุบาล - ป4	6,224,752	200	6,070.1
2545	อนุบาล - ป4	5,836,286	230	6,752.3
2546	อนุบาล - ป4	5,961,373	230	6,819.0
2547	อนุบาล - ป4	5,991,197	230	6,852.5
2548	อนุบาล - ป4	6,093,926	230	7,008.0
2549	อนุบาล - ป4	6,082,411	230	6,989.1

การจัดตั้งงบนมโรงเรียนปี 2552 สำนักงบประมาณได้จัดงบประมาณ ให้นักเรียนก่อนวัยเรียน-ป.4 จำนวน 8,436.90 ล้านบาท ระยะเวลา 230 วัน ให้แก่นักเรียน 5.3 ล้านคน และได้มีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 28 มกราคม 2552 อนุมัติให้นักเรียนชั้น ป.5-6 จำนวน 1.8 ล้านคน เข้าร่วมโครงการนมโรงเรียนเพิ่มเติม ซึ่งหากผลิตเป็นนมกล่องยูเอชที ต้องจัดสรรงบเพิ่มเติมประมาณ 1,975 ล้านบาท และเสนอให้เปลี่ยนจำนวนวันการดื่มนม จาก 230 วัน เป็น 260 วันต่อปีการศึกษา ดังนั้นโครงการนมโรงเรียนทั้งหมดต้องใช้งบเพิ่มเติมอีกประมาณ 2,579 ล้านบาท

.....

^{3/}เรียบเรียงจาก “โครงการอาหารเสริม (นม)” [ข้อมูลออนไลน์] สืบค้นจาก <http://www.dld.go.th/doc/schoolm3.html> , “การบริหารจัดการนํ้านมดิบ” [ข้อมูลออนไลน์] สืบค้นจาก <http://webhost.cpd.go.th/ewt/spscpd/download/milk2.ppt> เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2552 และ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 10 มีนาคม 2552 [ข้อมูลออนไลน์] สืบค้นจาก <http://www.cabinet.thaigov.go.th/> เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2552.

การบริหารจัดการโครงการอาหารเสริม(นม)^{4/}

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ออกคำสั่ง ที่ 485/2548 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2548 แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการอาหารเสริม (นม)โรงเรียน โดยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธานกรรมการ และหัวหน้าส่วนงานราชการ ภาคเอกชน และสถาบันเกษตรกรที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ และมีผู้อำนวยการ อ.ส.ค. เป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่งคณะกรรมการฯ มีอำนาจหน้าที่จัดระบบและหลักเกณฑ์การจัดซื้อนมในโครงการอาหารเสริม(นม) พร้อมทั้งจัดสรรและอนุญาตให้สิทธิการจำหน่ายนมโรงเรียนแก่ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมในโครงการอาหารเสริม(นม)

โดยมีแนวทางการบริหารจัดการนมโรงเรียน มี ขั้นตอนการบริหารจัดการที่สำคัญ ดังนี้

1. ผู้ประกอบการแปรรูปนมที่เข้าร่วมโครงการต้องผ่านการรับรองจากชุมชนสหกรณ์โคนมแห่งประเทศไทย โดยมีแหล่งน้ำนมดิบรองรับอย่างชัดเจน และไม่มีหนี้สินค้างชำระกับเกษตรกร
2. การจัดสรรสิทธิการจำหน่ายนมให้แก่ผู้ประกอบการจะจัดสรรสิทธิตามศักยภาพและปริมาณน้ำนมดิบที่รับซื้อของผู้ประกอบการแต่ละราย
3. จัดแหล่งผลิตผู้ประกอบการและโรงเรียนให้อยู่ในโซนเดียวกัน โดยแบ่งออกเป็น 3 โซน ได้แก่ โซนที่ 1 เขตภาคเหนือ 17 จังหวัด โซนที่ 2 เขตภาคตะวันตก/ภาคใต้ 22 จังหวัด โซนที่ 3 เขตภาคกลาง/ภาคตะวันออก/ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 37 จังหวัด ทั้งนี้ นมพาสเจอร์ไรส์ ต้องผลิตและจำหน่ายในโซนที่กำหนด ยกเว้นนมยูเอชที สามารถผลิตและจำหน่ายข้ามโซนได้
4. กำหนดมาตรการควบคุมการจำหน่ายตามสิทธิที่ได้รับของผู้ประกอบการ โดยมีการออกหนังสือรับรองสิทธิการจำหน่ายผู้ประกอบการเบิกจ่ายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นเจ้าของงบประมาณการจัดซื้อนม ถือเป็นปฏิบัติก่อนการเบิกจ่ายเงินค่านมให้แก่ผู้ประกอบการ หากผู้ประกอบการจำหน่ายเกินสิทธิที่ได้รับจะไม่ได้รับหนังสือรับรองในส่วนที่จำหน่ายนมเกิน และไม่สามารถเบิกจ่ายเงินส่วนที่เกินได้ ทั้งนี้คณะกรรมการบริหารโครงการอาหารเสริม(นม) โรงเรียน จะแต่งตั้งคณะกรรมการรับรองสิทธิการจำหน่ายนมในโครงการอาหารเสริม(นม)โรงเรียน โดยมีประธานชุมชนสหกรณ์โคนมแห่งประเทศไทย เป็นประธานอนุกรรมการ เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบและออกหนังสือรับรองสิทธิให้ผู้ประกอบการ

.....

^{4/} “โครงการสังเคราะห์โอกาสการทำธุรกิจโคนม และความสามารถในการแข่งขันของไทยกับประเทศในกลุ่มน้ำโจง(GMS)” [ข้อมูลออนไลน์] สืบค้นจาก <http://www.mju.ac.th/research/OrangeVillage/dataPart2.pdf> เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2552.

5. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดซื้อตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามราคากลางของนมพร้อมดื่มขนาดบรรจุ 200 ซีซี นมยูเอชที ชนิดกล่อง ราคา 7.86 บาท นมยูเอชทีชนิดซอง ราคา 7.76 บาท นมพาสเจอร์ไรส์ ชนิดถุง ราคา 6.57 บาท (มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 กรกฎาคม 2551) และขอความร่วมมือจัดซื้อนมพาสเจอร์ไรส์ และนมยูเอชที ในอัตราส่วน 70: 30 ควบคู่กันไปตั้งแต่เปิดภาคเรียน เพื่อให้การบริหารนํ้านมดิบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในวันหยุดและเปิดภาคเรียน

บัญชีรายชื่อผู้ประกอบการแปรรูปนม ในโครงการอาหารเสริม (นม)โรงเรียน ภาคเรียนที่ 2/2551 ^{5/}

โซนที่ 1 ภาคเหนือ 17 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน พิชณุโลก พิษณุโลก เพชรบูรณ์ แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ กำแพงเพชร นครสวรรค์ ตาก สุโขทัย อุทัยธานี

รายชื่อผู้ประกอบการแปรรูปนมโซนที่ 1 จำนวน 18 แห่ง คือ

- 1.) อ.ส.ค. (สำนักงานภาคเหนือตอนบน) 2.) อ.ส.ค. (สำนักงานภาคเหนือตอนล่าง)
- 3.) บริษัท เชียงใหม่ เฟรชมิลค์ จำกัด 4.) สหกรณ์โคนม เชียงราย จำกัด 5.) บริษัท โกลด์มิลค์ จำกัด
- 6.) สหกรณ์โคนมเชียงราย จำกัด 7.) บริษัท ยู.เอ็ม. โกลด์มิลค์ จำกัด 8.) มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม 9.) บริษัท บุญเกียรติไอศกรีม จำกัด 10.) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี กำแพงเพชร
- 11.) ห้างหุ้นส่วน จำกัด แพนด้าแคร์รี่ ฟู้ดส์ 12.) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี นครสวรรค์
- 13.) บริษัท กัทฟู้ดส์ จำกัด 14.) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ตาก 15.) ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศรีสยาม โกลด์มิลค์ 16.) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี อุทัยธานี 17.) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุโขทัย
- 18.) บริษัท คัชมิลค์ จำกัด

โซนที่ 2 ภาคตะวันตกและภาคใต้ จำนวน 22 จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัด สุพรรณบุรี นครปฐม กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช กระบี่ พังงา ภูเก็ต ระนอง ชุมพร สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส ตรัง พัทลุง สตูล

รายชื่อผู้ประกอบการแปรรูปนมโซนที่ 2 จำนวน 18 แห่งคือ

- 1.) สหกรณ์การเกษตรเมืองสุพรรณบุรี จำกัด 2.) กลุ่มอาชีพผู้เลี้ยงโคนมหนองหญ้าไซ
- 3.) สหกรณ์โคนมนครปฐม จำกัด 4.) สหกรณ์โคนมกำแพงแสน จำกัด 5.) สหกรณ์โคนมหนองโพ
-

^{5/} องค์กรส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย. เอกสารอัดสำเนา

ราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) 6.) สหกรณ์โคนมปศุสัตว์เขาลุงราชบุรี จำกัด 7.) สหกรณ์โคนม
ขอนแก่นบึงจำกัด 8.) บริษัท แมรี่ แอนด์ แครี่ โปรดักส์ จำกัด 9.) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี
เพชรบุรี 10.) สหกรณ์โคนมชะอำ-ห้วยทราย จำกัด 11.) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชุมพร
12.) บริษัท นำศรีชล 96 จำกัด 13.) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสงขลา 14.) ฟาร์มชินบัญชร
15.) สหกรณ์โคนมพัทลุง จำกัด 16) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (วิทยาลัยเขตนครศรีธรรมราช)
17.) อ.ส.ค. (สำนักงานภาคใต้) 18.) โรงนมกรรมหลวงชุมพรเขตรอุดมศักดิ์

โซนที่ 3 ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 37 จังหวัด

ได้แก่ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง นนทบุรี สมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี
ตราด ปราจีนบุรี สระแก้ว สระบุรี นครนายก ชัยนาท สิงห์บุรี ลพบุรี นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์
สุรินทร์ ศรีสะเกษ มหาสารคาม ขอนแก่น เลย สกลนคร หนองคาย อุดรธานี หนองบัวลำภู
อุบลราชธานี อำนาจเจริญ กาฬสินธุ์ นครพนม ยโสธร ร้อยเอ็ด มุกดาหาร และกรุงเทพมหานคร
รายชื่อผู้ประกอบการแปรรูปโซนที่ 3 จำนวน 40 แห่ง ประกอบด้วย

1.)บริษัท อุตสาหกรรมนมไทย จำกัด 2.)บริษัท คันทรีเฟรช แครี่ จำกัด 3.)โครงการ
ส่วนพระองค์สวนจิตรลดา 4.) สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น จำกัด 5.) อ.ส.ค. (สำนักงานตะวันออกเฉียงเหนือ)
6.) อ.ส.ค.(สำนักงานกลาง) 7.) บริษัท พุงกุลาแคร์ฟู้ดส์ จำกัด 8.)บริษัท ยูโนเต็ดแคร์ฟู้ดส์ จำกัด
(ยูโนเต็ดแคร์ฟาร์ม) 9.)บริษัท สารคามเกษตร จำกัด 10.) บริษัท ทีดีไอ แมนูแฟกเจอริง จำกัด
11.) บริษัท ภูมอมิลค์ จำกัด 12.) บริษัท ชวีซ์ฟาร์ม จำกัด 13.)ห้างหุ้นส่วนจำกัด มหาสารคามนมสด
14.)บริษัท ขอนแก่น แครี่ส์ จำกัด 15.) ศูนย์รวมนมสถานีบำรุงพันธุ์สัตว์สกลนคร
16.) สหกรณ์โคนมวาริชภูมิ จำกัด 17.) สหกรณ์โคนมขอนแก่นจำกัด 18.) สหกรณ์โคนมบ้านบึง
จำกัด 19.) สหกรณ์โคนมสอยดาว จำกัด 20.) สหกรณ์โคนมเมืองจันทร์ จำกัด 21.) สหกรณ์โคนม
อุดรธานี จำกัด 22.) สหกรณ์การเกษตรสี่คิ้ว 23.) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 24.)มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีสุรนารี 25.) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสระแก้ว 26.)วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี
ศรีสะเกษ 27.) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีขอนแก่น 28.) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีร้อยเอ็ด
29.) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตสุรินทร์ 30.)บริษัท ที.ดี.แคร์ฟู้ดส์ จำกัด 31.)วิทยาลัย
เกษตรและเทคโนโลยีลพบุรี 32.) กลุ่มผู้เลี้ยงโคนมเขื่อนป่าสัก 33.) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี
บุรีรัมย์ 34.) ห้างหุ้นส่วนจำกัด โคนมอุบลราชธานี 35.)มหาวิทยาลัยขอนแก่นสถานทดลองและ
ฝึกอบรมเกษตรกรร้อยเอ็ด 36.) บริษัท อุดรแคร์ ฟู้ดส์ จำกัด 37.) สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี
จำกัด 38.) สหกรณ์โคนมกำแพงแสน จำกัด 39.) สหกรณ์โคนมนครปฐม จำกัด 40.) บริษัท แมรี่แอน
แคร์ี่ โปรดักส์ จำกัด

สรุปหลักเกณฑ์ในการจัดซื้อโครงการอาหารเสริม (นม)โรงเรียน ภาคเรียน 2/2551 ^{6/}

1. ผู้ประกอบการแปรรูปนมที่เข้าร่วมโครงการ ต้องผ่านการรับรองบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิจำหน่ายนมจากคณะกรรมการรับรองสิทธิการจำหน่ายนมโครงการอาหารเสริม(นม)โรงเรียน โดยยื่นเอกสารขอสมัครเข้าร่วมโครงการผ่านทางชุมนุมสหกรณ์โคนมแห่งประเทศไทย จำกัด โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

- 1.1 มีใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน
- 1.2 มีใบอนุญาตผลิตอาหาร
- 1.3 มีใบสำคัญการขึ้นทะเบียนตำรับอาหาร
- 1.4 มีใบรับรองการผ่านเกณฑ์และวิธีการผลิตที่ดี (G.M.P)

หมายเหตุ ผู้ประกอบการแปรรูปนมที่เข้าร่วมโครงการ ต้องมีสำเนาหลักฐานใบสำคัญในข้อ 1.4 ประกอบการขอสมัครเข้าร่วมโครงการ ยกเว้นผู้ประกอบการแปรรูปนมรายใหม่ที่เข้าร่วมโครงการต้องมีสำเนาหลักฐานใบสำคัญตั้งแต่ข้อ 1.1 - 1.4 ประกอบการขอสมัครเข้าร่วมโครงการ

1.5 มีหนังสือรับรองสิทธิการซื้อขายน้ำนมดิบระหว่างแหล่งน้ำนมดิบกับผู้ประกอบการ

1.6 ไม่มีภาระหนี้สินค่าน้ำนมดิบ ที่ไม่สามารถตกลงกันได้ระหว่างแหล่งน้ำนมดิบกับผู้ประกอบการ

1.7 มีหนังสือยินยอมที่จะปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และแนวทางการจัดซื้อนมในโครงการอาหารเสริม(นม) ภาคเรียนที่ 1/2551 กรณีที่จะไม่ฟ้องร้องหรือเรียกร้องค่าเสียหายกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นคู่สัญญา โดยใช้แบบฟอร์มเดียวกันกับภาคเรียนที่ 1/2551 ที่ผ่านมา

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับงบประมาณอาหารเสริม(นม) ต้องจัดซื้อผลิตภัณฑ์นมจากผู้ประกอบการตามบัญชีรายชื่อผู้ประกอบการที่มีสิทธิจำหน่ายตามข้อ 1 โดยแหล่งผู้ผลิต/ผู้ประกอบการและโรงเรียนให้อยู่ในโซนเดียวกัน แบ่งเป็น 3 โซน ได้แก่

- 2.1 โซนที่ 1 เขตภาคเหนือ จำนวน 17 จังหวัด
- 2.1 โซนที่ 2 เขตภาคตะวันตก/ ภาคใต้ จำนวน 22 จังหวัด
- 2.1 โซนที่ 3 เขตภาคกลาง/ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จำนวน 37 จังหวัด

.....

^{6/} องค์กรส่งเสริมกิจการ โคนมแห่งประเทศไทย. เอกสารอัดสำเนา.

ทั้งนี้นมพาสเจอร์ไรส์ ต้องผลิตและจำหน่ายภายในโซนที่กำหนด ตามบัญชีรายชื่อที่ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการรับรองสิทธิการจำหน่ายนมในโครงการอาหารเสริม(นม) โรงเรียน ยกเว้นนม ยูเอชที สามารถผลิตและจำหน่ายข้ามโซนได้

3.การจัดสรรสิทธิการจำหน่ายนมและมาตรการควบคุมการจำหน่ายตามสิทธิที่ได้รับของผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการอาหารเสริม(นม) ภาคเรียนที่ 1/2551 มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

3.1 คณะอนุกรรมการรับรองสิทธิการจำหน่ายนมในโครงการอาหารเสริม(นม)โรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) จัดสรรและรับรองสิทธิการจำหน่ายนมให้แก่ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการตามปริมาณน้ำนมดิบที่รับซื้อ โดยมีอัตราการรับซื้อน้ำนมดิบตามสิทธิการจำหน่ายตามที่คณะอนุกรรมการฯ กำหนด

2) ออกหนังสือรับรองสิทธิการจำหน่ายนมให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อใช้ประกอบการเบิกจ่ายเงินค่านมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร

3) รวบรวมข้อมูลการรับรองสิทธิการจำหน่าย รายงานให้คณะอนุกรรมการบริหารโครงการอาหารเสริม(นมโรงเรียน) เพื่อรวบรวมสรุปผลการดำเนินงานเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์ทราบ

3.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับงบประมาณอาหารเสริม(นม) รวมถึงเมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร ต้องขอหนังสือการรับรองสิทธิการจำหน่ายจากผู้ประกอบการคู่สัญญาเพื่อถือปฏิบัติก่อนการเบิกจ่ายเงินค่านมให้แก่ผู้ประกอบการ และเก็บไว้ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบ หากผู้ประกอบการจำหน่ายเกินสิทธิจะไม่ได้หนังสือรับรองสิทธิจากคณะอนุกรรมการรับรองสิทธิฯ ในส่วนที่จำหน่ายเกิน รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะไม่ทำการเบิกจ่ายเงินส่วนที่จำหน่ายเกินให้ และผู้ประกอบการจะไม่ฟ้องร้องดำเนินคดีหรือเรียกร้องค่าเสียหายจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหนังสือแสดงเจตนาให้ความยินยอมตามข้อ 1.7 ซึ่งชุมนุมสหกรณ์โคนมแห่งประเทศไทย จำกัด จะเก็บรวบรวมและส่งสำเนาให้กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.3 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล/อบต.) ส่งสำเนาสัญญาซื้อขายนมภาคเรียนที่ 1/2551 ให้สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดรวบรวม เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับคณะอนุกรรมการรับรองสิทธิการจำหน่ายนมในโครงการอาหารเสริม(นม)โรงเรียน นำมาใช้เป็นข้อมูลเพื่อการตรวจสอบและเปรียบเทียบกับหนังสือรับรองสิทธิที่มอบให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อให้การควบคุมการจำหน่ายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 กรณีผู้ประกอบการที่ได้รับการจัดสรรสิทธิการจำหน่ายแล้วไม่ใช้สิทธิหรือใช้สิทธิไม่ถึงกึ่งหนึ่งของสิทธิที่ได้รับจัดสรรให้คณะอนุกรรมการรับรองสิทธิการจำหน่ายนมใน

โครงการอาหารเสริม(นม)โรงเรียน พิจารณาผู้ประกอบการรายอื่นให้ได้รับการจัดสรรสิทธิแทนในสิทธิที่เหลือ เพื่อให้เด็กนักเรียนได้ดื่มครบตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการอาหารเสริม (นม) และผู้ประกอบการรายนั้นจะถูกพิจารณาตัดสินหรือลดสิทธิในภาคเรียนต่อไป หากไม่มีเหตุผลอันสมควรที่ไม่ใช้สิทธิดังกล่าว โดยต้องใช้สิทธิในการจำหน่ายนม ยูเอชทีด้วย เพื่อให้สามารถส่งมอบนมโรงเรียนได้ครบถ้วนในแต่ละภาคเรียน

3.5 กรณีที่ผู้ประกอบการที่ได้รับจัดสรรสิทธิการจำหน่ายได้ใช้สิทธิการจำหน่าย แต่ไม่ขอขึ้นหนังสือรับรองสิทธิการจำหน่ายกับคณะกรรมการรับรองสิทธิฯ จะถูกพิจารณาตัดสินหรือลดสิทธิในภาคเรียนต่อไป หากไม่มีเหตุผลอันสมควรในการกระทำดังกล่าว

3.6 กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบปัญหาไม่สามารถจัดซื้อนมได้ ซึ่งเป็นปัญหาจากผู้ประกอบการ หรือกรณีส่งสัยนมไม่มีคุณภาพ ให้รายงานโดยตรงไปที่ประธานอนุกรรมการบริหาร โครงการอาหารเสริม(นมโรงเรียน) และรายงานให้กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นทราบด้วย

4. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดซื้อนมตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามราคากลางของนมพร้อมดื่มขนาดบรรจุ 200 ซีซี รสจืด โดยมีราคากลางนมพาสเจอร์ไรส์ชนิดถุง ราคา 6.57 บาท นมยูเอชที ชนิดกล่องหรือขวด ราคา 7.86 บาท ชนิดซองกระดาษหรือพลาสติก ราคา 7.76 บาท ทั้งนี้ ของความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดซื้อนมพาสเจอร์ไรส์ และนมยูเอชที ควบคู่กันตั้งแต่เปิดภาคเรียน ปิดเทอมต้องซื้อนมยูเอชที เพื่อให้การบริหารน้านมดิบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในวันหยุดและปิดภาคเรียน

แนวทางปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียน^{7/}

1. การจัดซื้อ

1.1 ตั้งคณะกรรมการระดับโรงเรียน/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสานกับโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แต่งตั้งคณะกรรมการอาหารเสริม(นม)โรงเรียน ของแต่ละโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย ผู้แทนโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน ผู้แทนกลุ่มสตรีหรือกลุ่มแม่บ้าน และผู้แทนอาสาสมัครสาธารณสุข/ชุมชน หรือเจ้าหน้าที่อนามัย หรือเจ้าหน้าที่อนามัย ให้มีหน้าที่

.....
^{7/} องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เอกสารอัดสำเนา.

1) พิจารณาเสนอความต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดซื้อประเภทของนมที่จัดซื้อตามหลักเกณฑ์ฯ

2) พิจารณาเสนอเงื่อนไขการส่งมอบเป็นระยะให้เหมาะสมกับประเภทของนมและสถานที่เก็บรักษา เพื่อควบคุมคุณภาพของนมให้เป็นไปตามที่ อ.บ.กำหนด

3) รับมอบอาหารเสริม(นม)จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4) ติดตามการแจกจ่ายและการเก็บรักษานม โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.2 การจัดซื้อตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย

วิธีการจัดซื้อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดซื้อตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจะต้องจัดซื้อตามหลักเกณฑ์และชื่อจากผู้ประกอบการตามบัญชีรายชื่อที่คณะกรรมการบริหาร โครงการอาหารเสริม(นม) โรงเรียน กำหนด โดยรายละเอียดเงื่อนไขของสัญญาซื้อขายให้เป็นไปตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ประกอบการได้ทำความตกลงร่วมกันไว้

1.3 การใช้หนังสือรับรองสิทธิการจำหน่าย

ในการจัดซื้ออาหารเสริม(นม) โรงเรียน คณะกรรมการบริหารโครงการอาหารเสริม(นม)โรงเรียน กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องขอหนังสือรับรองสิทธิการจำหน่ายจากผู้ประกอบการคู่สัญญา เพื่อถือปฏิบัติก่อนการเบิกจ่ายเงินค่านมให้แก่ผู้ประกอบการ และเก็บไว้ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบ หากผู้ประกอบการจำหน่ายเกินสิทธิจะไม่ได้รับหนังสือรับรองสิทธิจากคณะกรรมการรับรองสิทธิฯ ในส่วนที่จำหน่ายเกินและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะไม่เบิกจ่ายเงินค่านมส่วนที่จำหน่ายเกินให้ โดยผู้ประกอบการจะไม่ฟ้องร้องดำเนินคดี หรือเรียกร้องค่าเสียหายจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากได้ทำหนังสือแสดงเจตนาให้ความยินยอมมอบไว้ให้ชุมชนสหกรณ์โคนมแห่งประเทศไทยแล้ว

1.4 สำเนาสัญญาซื้อขายนม

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งสำเนาซื้อขายนมในแต่ละภาคเรียนให้สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดรวบรวม เพื่อให้คณะกรรมการรับรองสิทธิการจำหน่ายนมในโครงการอาหารเสริม(นม) โรงเรียน ตรวจสอบควบคุมการจำหน่ายนมตามสิทธิให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อกำหนดเกี่ยวกับนมพร้อมดื่มที่จะจัดซื้อและการทำสัญญา

2.1 ข้อกำหนดเกี่ยวกับนมที่จะจัดซื้อ

1) ต้องเป็นนมจืดชนิดพาสเจอร์ไรส์ หรือยูเอชที ขนาด 200 มิลลิลิตร
ตรานมโรงเรียน

2) นมที่จัดซื้อต้องมีเลขทะเบียน อ.ย. รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และระบุส่วนประกอบนมโคแท้ 100 % บนภาชนะบรรจุทุกกล่อง/ ถูง/ ซอง

3) ข้อปฏิบัติในการขนส่ง การเก็บรักษา จนถึง ณ จุดตรวจรับนม พร้อมคัม ให้ระบุสัญญาดังนี้

- นมพาสเจอร์ไรส์ ต้องเก็บในอุณหภูมิไม่เกิน 8 องศาเซลเซียส ตลอดจนระยะเวลาการขนส่ง
- นมยูเอชที กรณีกล่องนมบรรจุในลังกระดาษไม่ควรซ้อนกล่องสูงเกิน 8 ชั้น หรือกรณีกล่องนมที่ห่อด้วยฟิล์มพลาสติกไม่ควรวางซ้อนสูงเกิน 5 ชั้น และเก็บรักษาในสภาพที่สะอาดบนชั้นยกสูงจากพื้นอย่างน้อย 10 ซม. วางเก็บรักษาที่อุณหภูมิไม่เกิน 45 องศาเซลเซียส ในสภาพที่ไม่เปียกชื้นไม่ถูกแสงแดดโดยตรง

4) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระบุเงื่อนไขการจัดส่งนมไว้ในสัญญาและมีข้อกำหนดในการยกเลิกสัญญาซื้อขายได้หากคู่สัญญาจัดส่งนมไม่เป็นไปตามเงื่อนไขหรือจัดส่งนมไม่มีคุณภาพ หรือผู้ประกอบการถูกตัดสิทธิการจำหน่าย

5) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระบุตามสัญญา ให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบคุณภาพนม รวมทั้งต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากอาหารเสริม (นม) และไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดและเงื่อนไขแห่งสัญญา

3. ราคากลาง ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดซื้อนมตามราคากลางที่กำหนด ซึ่งปัจจุบันราคากลางเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2551

- นมพาสเจอร์ไรส์ ชนิดถูง ราคา 6.57 บาท
- นมยูเอชที ชนิดกล่อง ราคา 7.86 บาท
- นมยูเอชที ชนิดซองกระดาษหรือพลาสติก ราคา 7.76 บาท

4.การตรวจรับอาหารเสริม(นม) ให้คณะกรรมการตรวจรับดำเนินการ ดังนี้

- ตรวจรับจำนวนกล่อง /ถูง/ ซอง ว่าครบถ้วนหรือไม่
- ตรวจสอบวันหมดอายุที่กล่อง / ถูง/ ซอง ให้เหลือระยะเวลาสอดคล้องกับจำนวนวันที่ให้เด็กคัม
- ตรวจสอบสภาพบรรจุภัณฑ์ (กล่อง / ถูง/ ซอง) ให้อยู่ในสภาพดี สะอาด ไม้รั่วซึม ไม่เสียรูปทรง มี ฉลากนมโรงเรียน

5. การตรวจสอบคุณภาพนมเบื้องต้น ดำเนินการขณะตรวจรับนมพร้อมดื่ม และ ก่อนที่ให้นักเรียนดื่มให้ตรวจสอบโดยเทนมใส่แก้วที่สะอาด และพิจารณาตามหลักเกณฑ์ ที่ อ.ย. กำหนด เช่น

- ตรวจวัดปริมาตร กรณีนมพาสเจอร์ไรส์ ให้ตรวจวัดอุณหภูมิ (ไม่เกิน 8 เซลเซียส)
- ตรวจสอบด้วยประสาทสัมผัส โดยพิจารณาจากกลิ่น สี รส เนื้อสัมผัสของนม (ไม่เหม็นเปรี้ยว เปลี่ยนสี เป็นลิ่มหรือตกตะกอน)

6. การแก้ปัญหา

กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบปัญหาไม่สามารถจัดซื้อนมได้ ซึ่งเป็นปัญหาจากผู้ประกอบการหรือกรณีส่งสัยนมไม่มีคุณภาพให้รายงานโดยตรงไปที่ประธาน คณะอนุกรรมการบริหาร โครงการอาหารเสริม(นม) โรงเรียน องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท.) เลขที่ 8 อาคารโกลด์มาร์เก็ต ชั้น 3 ถนนเทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑10900 โทร 0-2158-0069 โทรสาร 0-2158-0068 และรายงานให้กรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่นทราบด้วย

กรณีการตรวจสอบการทุจริตโครงการอาหารเสริม (นม)

จากการที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐได้แต่งตั้งคณะกรรมการ ปฏิบัติการ เพื่อทำการตรวจสอบเกี่ยวกับการจัดซื้อนมโรงเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ในพื้นที่ 16 จังหวัด ในระหว่างวันที่ 16 ถึง 27 กุมภาพันธ์ 2552

ทั้งนี้ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ แลกผลตรวจสอบกรณี ทุจริตนมโรงเรียน โดยดำเนินการตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สรุปผลการตรวจสอบ ดังนี้^{8/}

1. คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ทำการตรวจสอบโดยการเข้าพบเจ้าหน้าที่ของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสอบถามและขอข้อมูลและเอกสาร พบว่ามีการกระทำในระดับการกำหนด นโยบายและหลักเกณฑ์ในลักษณะที่น่าเชื่อว่ามี การกระทำเข้าข่ายเป็นความผิดตาม พระราชบัญญัติว่า ด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2542 และในระดับพื้นที่ต่างๆ มีการกระทำ ที่เป็นพิรุณส่อเจตนาๆไม่สุจริต หรือประพฤติมิชอบซึ่งสรุปเป็นประเด็นพร้อมข้อสังเกต ดังนี้

.....

^{8/} “เปิดผลสอบ “ป.ป.ท.” กรณีทุจริต โครงการนมโรงเรียน” [ข้อมูลออนไลน์] สืบค้นจาก <http://www.matichon.co.th/matichon>. เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2552.

1.1 ประเด็นเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จัดส่งประกาศสอบราคาไปยังผู้ประกอบการตามที่มีรายชื่อผู้ประกอบการที่ได้รับการรับรองสิทธิจำหน่ายนมของแต่ละโซน (ซึ่งมีอย่างต่ำ 18 ราย) แต่มีผู้ประกอบการเพียง 1-2 รายเท่านั้นที่มาเสนอราคา และพบว่าผู้ที่มาเสนอราคา 2 รายดังกล่าวได้ตกลงจัดสรรกันมาก่อนแล้วว่ารายใดจะเป็นผู้ชนะและได้ทำสัญญากับ อปท. เนื่องจากพบข้อเท็จจริงว่า รายที่ชนะการสอบราคาจะเสนอราคากลางทุกครั้ง ส่วนอีกรายที่สมอ้างเป็นคู่แข่งจะเสนอราคาที่สูงกว่าราคากลาง ซึ่งเป็นลักษณะของการตกลงแบ่งเขตของผู้ประกอบการด้วยกันเอง ทำให้มีผู้แข่งขันน้อยราย และไม่เคยปรากฏว่ามีการเสนอราคาที่ดีกว่าราคากลางที่กำหนดไว้

(2) ผู้ประกอบการรายใดได้ทำสัญญากับ อปท. ก็มักจะเป็นผู้ประกอบการรายนั้นเพียงรายเดียวที่เป็นคู่สัญญาที่ผูกขาดกับ อปท. ในเขตพื้นที่นั้นๆ

(3) ในหลายพื้นที่ปรากฏว่ามีผู้ประกอบการที่มีรายชื่อสิทธิจำหน่ายนม มาเสนอราคาแต่เพียงรายเดียว โดยไม่มีผู้แข่งขัน ทำให้ อปท. จะต้องสัญญาจัดซื้อ โดยไม่อาจปฏิบัติเป็นอย่างอื่นได้ บางพื้นที่ก็ไม่มีผู้ประกอบการรายใดมา ยื่นเสนอราคาเลย ทำให้ อปท. ต้องจัดซื้อโดยวิธีตกลงราคา หรือวิธีกรณีพิเศษ

(4) ผู้ประกอบการที่ยื่นเสนอราคาทั้ง 2 ราย มิได้ดำเนินการเอง แต่มีการมอบอำนาจให้บุคคลคนเดียวกันมาดำเนินการเสนอราคาแข่งขันกันเอง กรณีนี้ปรากฏข้อเท็จจริงทั่วไปเกือบทุกภูมิภาค (บุคคลดังกล่าวจะเรียกขานกันว่า "คนเดินนม")

(5) มีบุคคลคนเดียวกัน ที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้ประกอบการให้ไปยื่นเสนอราคาแข่งกับผู้ประกอบการอีกรายหนึ่ง พบว่าหากบุคคลดังกล่าวรับมอบอำนาจจากผู้ประกอบการรายใดรายนั้นก็จะเป็นผู้ชนะการสอบราคาและได้ทำสัญญากับ อปท. และในการสอบราคาครั้งใหม่บุคคลดังกล่าวได้รับมอบอำนาจจากผู้ประกอบการที่เคยเป็นคู่แข่งยื่นเสนอราคาแข่งกับผู้ประกอบการเดิมที่ตนเคยได้รับมอบอำนาจมาก่อน และผู้ประกอบการ (ที่เคยเป็นคู่แข่ง) ที่บุคคลดังกล่าวรับมอบอำนาจในคราวนี้ก็จะเป็นผู้ชนะการสอบราคา

(6) อปท. ทำสัญญาจัดซื้อโดยมิได้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้กล่าวคือไปทำสัญญากับผู้ประกอบการ ซึ่งมีได้มีรายชื่อเป็นผู้ประกอบการที่ได้รับการรับรองสิทธิจำหน่ายนม พาสเจอร์ไรส์ในโซนเดียวกันกับ อปท. นั้น แต่ไปทำสัญญาจัดซื้อนมจากผู้ประกอบการที่ได้รับการรับรองสิทธิในโซนอื่น (ข้ามโซน)

(7) อปท.ทำสัญญาจัดซื้อนมโรงเรียนจากผู้ประกอบการจำหน่ายรายอื่นที่มีได้เป็นผู้ประกอบการที่ได้รับการรับรองสิทธิจำหน่ายนมโรงเรียน ในทั้ง 3 โซน ที่ระบุไว้ให้ อปท. จัดซื้อ

(8) ในหลายพื้นที่พบว่า ผู้ประกอบการได้มอบอำนาจให้บุคคลอื่นกระทำการแทนแต่ปรากฏว่าบุคคลนั้นยังไปเป็นผู้รับมอบอำนาจจากผู้ประกอบการรายอื่นอีกหลายรายในพื้นที่อื่นด้วย

(9) ในหลายพื้นที่ (ภาคใต้ โซนที่ 2) พบว่ามีการดำเนินการในลักษณะที่มีบุคคลในพื้นที่ (พ่อค้าคนกลาง) ทำหน้าที่เป็นนายหน้า รับดำเนินการหาซื้อนมจากผู้ประกอบการ เพื่อให้ได้จำนวนที่เพียงพอมาส่งให้แก่โรงเรียน โดยตกลงแบ่งเขตพื้นที่กันดำเนินการ ซึ่งจะได้ดำเนินการจากผู้ผลิตถุงละ 50-60 สตางค์ โดยผู้ประกอบการ จะมอบอำนาจให้ตัวแทนดังกล่าว ไปดำเนินการแทนทุกอย่างตั้งแต่ เสนอราคาและทำสัญญากับ อปท. จึงเป็นที่เห็นได้ว่า อปท. ไม่สามารถทำสัญญาได้เอง โดยตรงกับผู้ประกอบการ หากแต่ต้องผ่านนายหน้าที่เป็นตัวกลาง ซึ่งได้รับผลประโยชน์ ทำให้การเสนอราคา มีโอกาสที่จะได้ทำสัญญาในราคาที่ต่ำกว่าราคากลางได้เลย

1.2 ประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์แบ่งเขตพื้นที่การจำหน่าย

(1) ตามหลักเกณฑ์การแบ่งเขตพื้นที่จำหน่ายแต่ละโซน โดยอ้างเหตุผลว่าเพื่อบริหารจัดการระบบขนส่ง Logistic ที่มีประสิทธิภาพ หากแต่ตามบัญชีรายชื่อผู้ประกอบการที่ได้รับการรับรองสิทธิจำหน่ายพบว่าส่วนใหญ่จะได้รับการรับรองสิทธิให้จำหน่ายได้เพียงรายละ 1 โซน จำนวน 3 แห่ง และบริษัทอีกจำนวน 1 แห่ง ที่ได้รับการจัดสรรโควตาและรับรองสิทธิให้จำหน่ายนมโรงเรียนได้ถึง 2 โซน (ถือว่าเป็นการจัดสรรสิทธิที่ไม่เป็นธรรม)

(2) ผู้ประกอบการมิได้ดำเนินการจำหน่ายเพียงแต่ในเขตพื้นที่หรือโซนที่กำหนดไว้เท่านั้น หากแต่ยังจำหน่าย (ข้ามโซน) ในโซนอื่นอีก เช่น สหกรณ์หลายแห่ง มีสิทธิจำหน่ายนมในโซนที่ 2 และ 3 แต่ได้จำหน่ายข้ามเขตไปในโซนที่ 1 ถึง 8 จังหวัด สหกรณ์หลายแห่งมีสิทธิจำหน่ายนมในโซนที่ 3 แต่ได้จำหน่ายข้ามเขตไปในโซนที่ 1 ถึง 4 จังหวัด สหกรณ์หลายแห่ง มีสิทธิจำหน่ายนมในโซนที่ 2 แต่ได้จำหน่ายข้ามเขตไปในโซนที่ 1 และโซนที่ 3 ถึง 4 จังหวัด สหกรณ์หลายแห่ง มีสิทธิจำหน่ายนมในโซนที่ 3 แต่ได้จำหน่ายข้ามเขตไปใน โซนที่ 1 (จังหวัดน่าน) และ บ.คันทรีเฟรช แครี่ จำกัด มีสิทธิจำหน่ายนมในโซนที่ 3 แต่ได้จำหน่ายข้ามเขตไปในโซนที่ 2 ถึง 2 จังหวัด เป็นต้น

(3) แม้จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์ว่าผู้ที่จะจำหน่ายนมโรงเรียนได้ จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการตรวจสอบและรับรองสิทธิจำหน่าย จากคณะกรรมการฯ หากแต่ในทางปฏิบัติ กลับตรวจสอบพบว่า มีผู้จำหน่ายนมพาสเจอร์ไรส์ เป็นจำนวนมาก ถึง 14 ราย (ตามข้อ 2.8.1 (7)) ที่มีได้เป็นผู้ประกอบการที่ได้รับการรับรองสิทธิ

(3) พบว่าผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการและได้รับการรับรองสิทธิจำหน่าย แต่จากการตรวจสอบ ไม่ปรากฏพบว่ามีการทำสัญญาจำหน่ายนมตามโครงการนมโรงเรียนกับ อปท. ใดๆ เลย

1.3 ประเด็นเกี่ยวกับผู้ประกอบการจำหน่ายนมโรงเรียน

สถานศึกษาต่างๆ ที่มีโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์นมที่ได้เข้าร่วมโครงการและได้รับการรับรองเป็นผู้ประกอบการที่มีสิทธิการจำหน่ายนมฯ แต่ไม่ดำเนินการเองกลับว่าจ้างเอกชนให้เป็นผู้แปรรูปผลิตและนำส่งโรงเรียน โดยทำสัญญาตกลงให้เอกชนนั้น ใช้โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์นมของสถานศึกษา ซึ่งเป็นทรัพย์สินของรัฐ

นอกจากนี้เมื่อมีข้อมูลพบว่า เอกชนผู้ดำเนินการผลิตดังกล่าวได้ทำการผลิตนมมาจากโรงงานอื่นในเครือข่ายของตน (นอกโรงงานของมหาวิทยาลัย) ที่มีจำนวนมาก แต่กลับใช้ตราและยี่ห้อผลิตภัณฑ์ของมหาวิทยาลัย

1.4 ประเด็นข้อสังเกตทั่วไป

(1) ในพื้นที่ภาคใต้ซึ่งกำลังประสบปัญหาความไม่สงบ โดยเฉพาะพื้นที่ อ.เบตง จ.ยะลา ไม่มีผู้ประกอบการรายใดที่จะเข้าไปยื่นเสนอราคาและทำสัญญาเลยเพราะไม่คุ้มค่าใช้จ่าย ทำให้นักเรียนไม่ได้ดื่มนมเลยในภาคเรียนที่ 2/2551 ที่ผ่านมาทั้งภาคเรียน

(2) อปท.หลายแห่งแสดงความเห็นว่าการจัดซื้อนมโรงเรียนตามโครงการนี้ควรที่จะได้เป็นการจัดซื้อโดยเสรี เพราะทำให้ อปท.สามารถที่จะซื้อได้จากเกษตรกร (รายเล็ก) ในพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลต่อการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจของชุมชนและสะดวกต่อการขนส่ง และทำให้ อปท.สามารถเจรจาต่อรองราคาได้ต่ำกว่าราคากลางที่กำหนดไว้ อาทิเช่น อบต.ดอนแก้ว จ.เชียงใหม่ ในระยะแรกที่สามารถจัดซื้อได้โดยอิสระ มีผู้ยื่นเสนอราคาจำนวนมาก อบต.สามารถต่อรองราคาและได้นมมีคุณภาพราคาถูกได้ และสามารถนำส่งแจกจ่ายให้สถานศึกษาในสังกัดได้ทั่วถึงแม้ในวันหยุดราชการ หากแต่เมื่อมีการจัด โชนจำหน่ายทำให้ อบต.จำต้องทำสัญญากับผู้ประกอบการเพียง 2-3 รายที่มีสิทธิเท่านั้นที่มาเสนอราคาในลักษณะผูกขาด

(3) กรณีการตรวจสอบคุณภาพของนม อปท.ไม่มีความสามารถที่จะทำการตรวจสอบคุณภาพทางวิทยาศาสตร์ได้ ทำได้ก็แต่เพียงตรวจสอบทางกายภาพ อาทิ จำนวนที่จัดส่ง ตรวจสอบดูวันหมดอายุที่ระบุไว้ว่าเหลือระยะเวลาสอดคล้องกับจำนวนวันที่ให้เด็กดื่ม, ตรวจสอบบรรจุภัณฑ์อยู่ในสภาพดี สะอาด ไม่รั่วซึม ไม่เสียรูปทรง เป็นต้น จึงเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อบ. หรือสาธารณสุขจังหวัดพื้นที่ควรจะได้หมั่นตรวจสอบให้บ่อยครั้งกว่าปัจจุบันนี้

ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงของคณะกรรมการปฏิบัติการ ได้พบว่า อปท.ส่วนมากเคยประสบปัญหาเกี่ยวกับรสชาติ กลิ่น สี หรือความเข้มข้นของน้ำนมและการบูดเน่าเสีย น่าเชื่อว่ามีการผลิตไม่ดี คุณภาพ มีการนำนมผงมาผสมน้ำหรือการทำให้ให้น้ำนม นมเจือจางเพื่อลดต้นทุนการผลิต และอื่นๆ ซึ่งเป็นผลเสียต่อรัฐและเด็กนักเรียนอย่างมาก

2.จากการตรวจสอบ และวิเคราะห์ การดำเนินการโครงการอาหารเสริม (นมโรงเรียน) พบข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญว่า การดำเนินการในระดับนโยบายที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางต่างๆ ในการบริหารจัดการ อาทิการกำหนดจำนวนผู้ประกอบการที่สามารถจำหน่ายนมในโครงการได้ การจัดสรรสิทธิการจำหน่าย โดยต้องผ่านการตรวจสอบและรับรองสิทธิจากคณะกรรมการรับรองสิทธิและการจัดเขตพื้นที่หรือโซนการจำหน่ายนั้น เป็นกรณีให้เห็นได้ว่าเข้าข่ายเป็นการกีดกันมิให้ได้มีการประกอบการจำหน่ายนมกันได้อย่างเสรี เป็นหลักเกณฑ์ที่มีได้มุ่งให้เกิดการแข่งขันในทางประกอบอาชีพของประชาชน โดยเสรี เป็นการดำเนินการที่เข้าข่ายน่าจะผิดกฎหมาย และเป็นที่ยอมรับได้ว่าเมื่อ อปท.นำหลักเกณฑ์ดังกล่าวไปใช้ก็ปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีการสมยอม มีการตกลงร่วมกันในการเสนอราคา และมีการหลีกเลี่ยงการแข่งขัน ถึงแม้เมื่อปีพ.ศ. 2551 จะมีกฎหมายคือพระราชบัญญัติโคนมและผลิตภัณฑ์นมฯ ก็มีการใช้กฎหมายดังกล่าวโดยกฎหมายมิได้ให้อำนาจจะกระทำได้ (ทำเกินอำนาจแห่งกฎหมาย) ดังนั้น กฎเกณฑ์ที่ดำเนินการกันมาตั้งแต่ปี 2545 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน จึงเป็นกฎหมายที่ขัดต่อเสรีภาพในการประกอบอาชีพ ซ้ำยังก่อให้เกิดการผูกขาด ตัดตอนทั้งทางตรงและทางอ้อม และผลลัพธ์อันร้ายแรงที่สุดคือรัฐต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมากโดยได้นมโรงเรียนที่ด้อยคุณภาพ ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพของเด็กนักเรียนทั่วประเทศ เป็นกฎหมายที่กำหนดวิธีดำเนินการที่น่าจะเข้าข่ายผิดกฎหมายคือกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 มาตรา 10, 11, 12 และ 13 สำนักงาน ป.ป.ท. จะได้พิจารณาดำเนินการส่งเรื่องให้คณะกรรมการป.ป.ช. และแจ้งหน่วยงานคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง พิจารณาทบทวนแก้ไขการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ให้ถูกต้องต่อไป

นอกจากนี้แล้วการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างในโครงการอาหารเสริม(นม) จะพบความไม่โปร่งใสในลักษณะคล้ายคลึงกัน ดังเช่นในกรณีงบประมาณ 2546 สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้รายงานผลจากการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง โครงการอาหารเสริม (นม) โดยพบข้อสังเกตที่สำคัญ ดังนี้^{9/}

.....
^{9/} “บทสรุปการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างโครงการอาหารเสริม(นม)” [ข้อมูลออนไลน์] สืบค้นจาก <http://www.oag.go.th/ManualUpload/Result/Result031/ResultIndex031.htm> เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2552.

1. การจัดซื้อนมโรงเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่โปร่งใส มีการดำเนินการในลักษณะแบ่งซื้อแบ่งจ้าง โดยจากการสุ่มตรวจสอบพบว่า ส่วนใหญ่ดำเนินการจัดซื้อในลักษณะแบ่งซื้อ โดยตกลงเงินที่จะซื้อในครั้งเดียวกัน เพื่อให้สามารถจัดซื้อโดยวิธีตกลงราคาได้ และยังมีการทำสัญญาหรือข้อตกลงสั่งซื้อนมชนิดเดียวกันกับผู้ประกอบการรายเดียวกัน ภายในวันเดียวกัน มากกว่า 1 สัญญา

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดซื้อนมโรงเรียนไม่เป็นไปตามลักษณะวิธีการจัดซื้อที่กำหนดไว้ในระเบียบฯ จากการสุ่มตรวจสอบพบว่า มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดซื้อนมไม่ถูกต้องตามระเบียบฯ คือ

2.1) จัดซื้อโดยวิธีกรณีพิเศษ โดยไม่ได้รับอนุมัติจากนายรัฐมนตรีให้ซื้อหรือจ้างและไม่มีความหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีกำหนดให้ซื้อหรือจ้างได้

2.2) จัดซื้อโดยวิธีตกลงราคา โดยจำนวนเงินที่จัดซื้อเกินกว่าที่วงเงินระเบียบฯ กำหนด

2.3) จัดซื้อโดยวิธีพิเศษ โดยจำนวนเงินที่จัดซื้อไม่ถึงวงเงินขั้นต่ำที่ระเบียบฯ กำหนดไว้ สาเหตุเกิดจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความเข้าใจในระเบียบฯ รวมทั้งขั้นตอนและวิธีการจัดซื้อนมโรงเรียน

3. สัญญาหรือข้อตกลงสั่งซื้อขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระบุเงื่อนไขในการสั่งซื้อนมโรงเรียนตามแนวทางที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้ไม่ครบถ้วนสาเหตุเกิดจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้ศึกษาและทำความเข้าใจแนวทางการดำเนินการตามหนังสือกระทรวงมหาดไทยดังกล่าว

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารการจัดซื้ออาหารเสริม (นม) ของโรงเรียนหรือมีการแต่งตั้ง แต่คณะกรรมการฯ ไม่ได้ทำหน้าที่

5. การตรวจรับนมโรงเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการตรวจรับไม่ได้ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยเกี่ยวกับการพัสดุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

6. การจัดซื้อนมโรงเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปโดยไม่ประหยัดเงินงบประมาณ

7. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และกรมสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จัดซื้อนมเกินกว่าราคากลาง ทั้งในช่วงก่อนคณะรัฐมนตรีมีมติให้ปรับลดราคากลางนมและหลังคณะรัฐมนตรีมีมติให้ปรับลดราคากลางนมลงแล้ว

8. ข้อสังเกตอื่นๆ

งบประมาณโครงการอาหารเสริม (นม) ที่รัฐจัดสรรให้ค่อนข้างสูง และมีแนวโน้มจะเกิดเงินงบประมาณเหลือจ่ายจำนวนมาก และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาในการบริหารเงินงบประมาณเหลือจ่าย รวมทั้งพบว่าคุณภาพของสารอาหารในน้ำนมที่แตกต่างกันอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนมโรงเรียนด้วย

การแก้ไขปัญหานมโรงเรียน^{10/}

ในสมัยรัฐบาลพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหานมโรงเรียน โดยให้มีคณะกรรมการนมโรงเรียนขึ้น เพื่อกำหนดวิธีการปฏิบัติและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการจัดซื้อและส่งนมโรงเรียนให้ผลิตและแปรรูปนมในพื้นที่ผลิต และจัดส่งนมไปให้เด็กนักเรียนในโครงการดื่มนม ทั้งนี้เพื่อให้ขั้นตอนจากผู้ผลิตน้ำนมดิบไปสู่ผู้บริโภคสั้นขึ้น และให้เป็นตราเดียวกันทั่วประเทศ โดยกำหนดเขตการขนส่งน้ำนมดิบและการผลิตนมพร้อมดื่ม และให้จำหน่ายให้หน่วยงานที่เป็นผู้จัดซื้อในพื้นที่ในเขตเดียวกัน รวมทั้งกำหนดตราผลิตภัณฑ์เป็นตราเดียวกันทั้งชนิดพาสเจอร์ไรส์และนม ยูเอชที เพื่อแยกจากนมพร้อมดื่มทั่วไป

การกำหนดเขตพื้นที่การผลิต การจำหน่าย และการกระจายนมให้เด็กนักเรียนตามพื้นฐานของแหล่งเลี้ยงโคนม ผู้ประกอบการผลิตนมพร้อมดื่ม และโรงเรียนที่รับนมพร้อมดื่ม ตามโครงการอาหารเสริม (นม) ให้อนุกรรมการจัดระบบนมโรงเรียน ร่วมกับกรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมปศุสัตว์กำหนด และให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นซื้อนมจากผู้ประกอบการที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการเท่านั้น

สำหรับการจัดซื้ออาหารเสริม (นม) นั้น ให้แบ่งการจัดซื้อเป็นงวด ๆ ละ 1 เดือน โดยไม่ถือเป็นการแบ่งซื้อแบ่งจ้าง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการจัดซื้อนม และทำให้ได้นมที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐานการผลิตที่ปลอดภัย และให้ใช้นมสด 100% ที่ผลิตในประเทศเท่านั้น โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการที่จำหน่ายนมพร้อมดื่มให้กับโครงการอาหารเสริม (นม) ต้องมีสัญญารับซื้อน้ำนมดิบจากสหกรณ์โคนม เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ตลอดทั้งปี (365 วัน) และสำเนาสัญญาให้กับคณะกรรมการจัดระบบนมโรงเรียน 1 ชุด สัญญาการจำหน่ายนมพร้อมดื่มที่ทำไว้กับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ จะต้องมีหนังสือค้ำประกันสัญญาร้อยละ 5 ของวงเงินที่จำหน่ายนมพร้อมดื่มให้กับองค์การ

^{10/} สรุปรจากมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2545, วันที่ 26 พฤศจิกายน 2545 และวันที่ 10 มีนาคม 2552. [ข้อมูลออนไลน์] สืบค้นจาก <http://www.cabinet.thaigov.go.th> เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2552.

บริหารส่วนท้องถิ่น โดยวางแผนเงินใจหลักประกันสัญญาให้มีอายุ 180 วัน จึงจะคืนหนังสือค้ำประกันให้ผู้ประกอบการได้ หากผู้ประกอบการไม่ชื้อน้ำมันดิบจากเกษตรกรหรือสหกรณ์ ให้กรมส่งเสริมสหกรณ์รวบรวมนำเงินประกันนี้ไปชำระเป็นค่าน้ำมันดิบให้แก่เกษตรกร

ต่อมาในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้แก้ไขปัญหามลพิษทั้งระบบ เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2552 โดยการบริหารจัดการด้านคุณภาพ โดยมอบหมายให้กระทรวงอุตสาหกรรมตรวจสอบมาตรฐานโรงงาน ใบอนุญาตประกอบการ และมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข ตรวจสอบคุณภาพโรงงานผลิตนม รวมทั้งเห็นควรให้เปลี่ยนการผลิตนมโรงเรียน โดยเพิ่มสัดส่วนเป็น นมกล่อง ยู.เอช.ที ให้มากขึ้น เพื่อลดปัญหามลพิษ

สำหรับ การบริหารจัดการด้านผลิตนมโรงเรียน ให้องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) พิจารณาเพิ่มกำลังการผลิตในอนาคต และทำแผนในการจัดตั้งโรงงานนมผง เพื่อเตรียมการผลิตนมโรงเรียน และรองรับการแก้ปัญหาหมักเน่าในตลาดในอนาคต เนื่องจากปัจจุบัน อ.ส.ค. สามารถผลิตนมโรงเรียน (ยู.เอช.ที) ได้เพียง 200 ตัน/วัน รวมทั้งได้มีมติให้ยกเลิกระบบการกำหนดเขตพื้นที่ (Zoning) ให้ทยอยปรับเปลี่ยนนมพาสเจอร์ไรส์เป็นนมกล่อง ยู.เอช.ที ให้มากขึ้น ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถในการผลิต พร้อมทั้งให้พิจารณาข้อดีข้อเสียของระบบการกำหนดเขตพื้นที่ (Zoning) ภายหลังจากการประชุมคณะกรรมการโคนมและผลิตภัณฑ์นม^{11/} เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2552 ได้มีมติยกเลิกโครงสร้างคณะกรรมการบริหารโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียน และโครงสร้างคณะกรรมการรับรองสิทธิการจำหน่ายนมโรงเรียนในโครงการอาหารเสริม (นม) และได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดระบบอาหารเสริม (นม) โรงเรียนขึ้นมา โดยมีอธิบดีกรมปศุสัตว์ เป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาผู้ประกอบการที่จะเข้าร่วมโครงการอาหารเสริม (นม) กำหนดเขตพื้นที่การผลิต จำหน่าย กระจายนม รวมทั้งจัดสิทธิ์และรับรองสิทธิการจำหน่ายนม กำหนดคุณภาพนมโรงเรียน ตลอดจนการจัดหลักเกณฑ์การจัดซื้อนมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษในตลาดเป็นไปในแนวทางเดียวกันและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

.....
^{11/} “คกก. โคนมฯ มอบ อ.ส.ค. และสหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น-หนองโพ รับชื้อน้ำมันดิบ รวม 288 ตัน/วัน แก้ปัญหามลพิษในตลาด พร้อมทุ่มงบกว่า 500 ล้าน ชื้อนมแจก น.ร ชั้น ป.5 และป.6 ควบคู่ รุกประชาสัมพันธ์ รณรงค์การบริโภคนมในกลุ่มเยาวชน” [ข้อมูลออนไลน์] สืบค้นจาก <http://www.moac.go.th/builder/moac02/inside.php?link=info> เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2552.

บทสรุป

โครงการอาหารเสริม (นม)โรงเรียน เป็นโครงการที่ได้ดำเนินการต่อเนื่องติดต่อกันมาถึง 17 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 จนถึงปัจจุบัน เพื่อแก้ปัญหาการขาดสารอาหารและภาวะทุพโภชนาการในเด็ก ซึ่งเห็นว่าเด็กควรจะได้ดื่มนมซึ่งเป็นอาหารธรรมชาติ และมีคุณค่าทางโภชนาการสูง อันส่งผลให้การพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กเป็นไปอย่างเต็มศักยภาพ รวมทั้งเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ให้มีช่องทางการตลาดให้สามารถขายน้ำนมดิบที่ผลิตภายในประเทศ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรให้มีรายได้ แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินโครงการอาหารเสริม (นม)โรงเรียน มักปรากฏเป็นข่าวตามสื่อมวลชนถึงเกี่ยวกับคุณภาพของนม ทำให้เด็กนักเรียนได้รับผลกระทบไม่เป็นที่ไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ รวมทั้งพบปัญหาความไม่โปร่งใสเกี่ยวกับหลักเกณฑ์แนวทางในการดำเนินงาน ในประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์แบ่งเขตพื้นที่การจำหน่าย ดังเช่น มีการสมยอมตกลงร่วมกันในการเสนอราคา การมีคู่สัญญาที่ผูกขาดในเขตพื้นที่นั้น ๆ การทำสัญญาจัดซื้อนมจากผู้ประกอบการที่ได้รับรองสิทธิข้ามโซน รวมทั้งการว่าจ้างเอกชนให้ดำเนินการแปรรูปแล้วส่งต่อให้ผู้ประกอบการที่ได้รับรองสิทธิจำหน่าย เป็นต้น ซึ่งความไม่โปร่งใสในการดำเนินงาน ทำให้รัฐบาลต้องสูญเสียงบประมาณได้ผลิตภัณฑ์นมที่ไม่มีคุณภาพ อันส่งผลต่อสุขภาพของเด็กนักเรียนด้วย

ทั้งนี้ รัฐบาลได้พยายามที่จะแก้ไขปัญหาทั้งหมดทั้งระบบมาโดยตลอด โดยรัฐบาลปัจจุบันได้มีมติให้บริหารจัดการด้านคุณภาพ โดยมอบหมายหน่วยงานให้กระทรวงอุตสาหกรรมตรวจสอบมาตรฐานโรงงาน ใบอนุญาตผู้ประกอบการ และมอบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาตรวจสอบคุณภาพโรงงานนม รวมทั้งมีนโยบายเปลี่ยนการผลิตนมโรงเรียน โดยเพิ่มสัดส่วนเป็นนมกล่อง ยูเอชที ให้มากขึ้น และยกเลิกระบบการกำหนดเขตพื้นที่ (Zoning) ซึ่งต่อมาได้มีการยกเลิกโครงสร้างคณะกรรมการอนุกรรมการบริหารโครงการอาหารเสริม (นม)โรงเรียนและโครงสร้างคณะอนุกรรมการรับรองสิทธิการจำหน่ายนมโรงเรียนในโครงการอาหารเสริม (นม) รวมทั้งได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดระบบอาหารเสริม (นม) โรงเรียนขึ้นแทน เพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาผู้ประกอบการที่จะเข้าร่วมโครงการอาหารเสริม (นม) กำหนดเขตพื้นที่การผลิต จำหน่าย กระจายนม รวมทั้งจัดสิทธิและรับรองสิทธิการจำหน่ายนม กำหนดคุณภาพนมโรงเรียน ตลอดจนการจัดหลักเกณฑ์การจัดซื้อนมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำหรับ การจัดตั้งงบนมโรงเรียนปี 2552 สำนักงานประมาณได้จัดงบประมาณให้นักเรียนก่อนวัยเรียน-ป.4 จำนวน 8,436.90 ล้านบาท ระยะเวลา 230 วัน และอนุมัติให้นักเรียนชั้น ป.5-6 เข้าร่วมโครงการนมโรงเรียนเพิ่มเติม ซึ่งหากผลิตเป็นนมกล่องยูเอชที ต้องจัดสรรงบเพิ่มเติมประมาณ

1,975 ล้านบาท และเสนอให้เปลี่ยนจำนวนวันการคัมมน จาก 230 วัน เป็น 260 วันต่อปีการศึกษา ทำให้โครงการนมโรงเรียนทั้งหมดต้องใช้งบเพิ่มเติมอีกประมาณ 2,579 ล้านบาท

จากนโยบายการแก้ไขปัญหานม โดยการเพิ่มให้นักเรียน ชั้น ป.5-6 ได้เข้าร่วมโครงการ รวมทั้งเพิ่มจำนวนวันการคัมมน จะเป็นช่องทางการขยายการใช้น้ำนมดิบภายในประเทศ ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาภาวะน้ำนมดิบล้นตลาดและเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมได้อีกทางหนึ่ง รวมทั้งการทยอยปรับเปลี่ยนนมพาสเจอร์ไรส์เป็นนมยูเอชที ทำให้อายุการเก็บรักษานมได้นานขึ้นเพื่อลดปัญหานมเน่าเสีย แต่ทั้งนี้ทำให้รัฐใช้งบประมาณมากขึ้นด้วย

อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการนมโรงเรียนให้ได้คุณภาพตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการนั้น ที่ผ่านมายังพบปัญหาในเรื่องความไม่โปร่งใสในการบริหารจัดการ ทั้งในเรื่องการจัดซื้อจัดจ้าง ระบบการกำหนดเขตพื้นที่ ซึ่งเป็นปัญหาที่มีมาอย่างต่อเนื่อง การแก้ไขต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมบูรณาการจัดการอย่างเข้มงวด เพื่อขจัดปัญหาความไม่โปร่งใสในการดำเนินงานต่อไป

